

הרב ישראל רוט

ר"מ בישיבת "באר ישראל"
ורו"מ כולל "נתיבות המשפט"
בני ברק

קביעות מקום מול ברכת כהנים

קכ"ח) מייתי מהספר חרדים שיש מצוה להתברך נמי בישראל, וכן מייתי ההפלאה כתובות (כ"ד ב') וכן מייתי קמוח"ז מרן החת"ס בשו"ת (חאו"ח סי' כב), וכבר האריכו בזה המנחת חינוך (מצוה שע"ח) והמגן גבורים (ר"ס קכח), ובשו"ת לבוש מרדכי עפשטיין (סי' א אות ד) ובשו"ת דעת סופר (חאו"ח סי' טו). אולם הביאו בזה דעת הריטב"א ז"ל סוכה (לא): שכ' בהדיא שליכא מצוה על ישראל להתברך, ועי' בערוך השולחן אורח חיים (סימן קכח סעיף ד') וז"ל: ודע שיש מי שכתב שגם על ישראל יש מצות עשה שיתברך [ש"ת בשם חרדים] ולא דוקא הוא דהיכן מצינו מ"ע זו אלא כלומר חיוב יש עליו להתברך מכהנים ואם אינו חושש לזה הוה כבועט בברכותיו של הקדוש ברוך הוא וראוי לעונש, עכ"ל. ועי' בשו"ת מהרש"ם (ח"ח עמ' כ"ט ד"ה ומ"ש עוד), והארכנו בס"ד במקור"א בזה.

ג) מעתה, יש לומר, דלפי הני שיטות שליכא מצוה על ישראל להתברך, א"כ ודאי עדיף הענין של קביעות מקום, שהרי קביעות מקום זהו הלכה על המתפלל ונפסק בש"ס ופוסקים, ואילו על ברכת כהנים ליכא מצוה כלל על ישראל, ומאן ימר שבשביל ברכה שרוצה שיחול על ראשו שרי לבטל ענין קביעות מקום. וכל מה שחזינן בערוך השולחן הג"ל שאם אינו חושש לברכת הכהנים הוה כבועט בברכותיו של הקדוש ברוך הוא וראוי לעונש, זה הכל אם הוא בסתמא הולך ולא בא לקבל הברכה, אולם אם הסיבה שלו הוי מצד ההלכה של קביעות מקום, אי"ז בועט

החיים והשלו' לכבוד ידידנו המושלם טובא בתורה ויראה הרה"ג גמליאל ב"ר אלחנן י.ד. הכהן רבינוביץ שליט"א בעל מחבר ספרי גם אני אודך.

אחדשה"ט וש"ת באהבה,

יקרת מכתביו הגיעוני לנכון בזמנן, ברם לרגל רובי המלאכה - מלאכת הקודש - אשר לפני, בישיבה ובכוללים, לא הגיע זמני לומר שורה, וגם כעת אנקוט נפשאי בקצרה, וה' שנותינו יאריך.

ע"ד השאלה מחודש תשרי, מה עדיף, אם להתפלל במקום קבוע, או ללכת להתפלל במקום שישמע שם ברכת כהנים הגם שלא יהיה לו שם האפשרות של קביעות מקום.

א) הנה בעיקר דין קביעות מקום לתפילתו הארכנו בס"ד בתשובה למעכ"ת שליט"א, ונדפס ע"י מעכ"ת שליט"א בספרו גם אני אודך (תשובות סי' ח'), מ"מ מה שנוגע לנידון דידן, הנה בטור או"ח (סימן צ') כ': ויקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך גדול (ס"א לצורך מצוה), עכ"ל. וכן העתיקו הלבוש ובשו"ע הרב שם. אולם השו"ע (שם סעיף י"ט) העתיק: יקבע מקום לתפלתו, שלא ישנהו אם לא לצורך, עכ"ל. ולא הגביל רק לצורך גדול. מעתה יש לעי' זה שרוצה לילך לברכת כהנים האם הוי לצורך גדול או לא. וכן לדברי השו"ע, אם זה הוי לצורך או לא.

ב) והנה ידוע הפלוגתא בפוסקים אם בברכת כהנים הוי המצוה רק על הכהנים לברך ואולם לישראל ליכא כלל מצוה להתברך, או דלמא איכא מצוה נמי על הישראלים להתברך. הביאור הלכה (ר"ס

שוב ראיתי בס' גליוני הש"ס (כ"ב קכ"ב) בשם ס' נתיבות עולם לרבינו מהר"ל מפראג ז"ל שהקשה ג"כ איך הוי מצוה ושכר פסיעות ברחוקה הא קיי"ל דאין מעבירין עה"מ וא"כ הקרוב קודם ות"י דתפלה שאני דהיא התקרבות לגבוה והוי ההליכה גופה מכלל המצוה שגם בהליכה להתפלל הרי הוא מתקרב אליו ית"ש ולא דמי לשאר מצוות דההליכה רק הכשר ועל כן אין להעביר ולאחר גוף המצוה ע"כ ע"ש. מעתה יש לומר, דדווקא לגבי שכר פסיעות עדיף על מצוה דקביעות מקום, משום דההליכה עצמה הויא ככלל ההתקרבות להשי"ת דתפילה ועדיף על קביעות מקום, משא"כ לגבי ברכה דברכת כהנים דלהני שיטות ליכא כלל מצוה על הישראל יש לומר שאין לבטל ענין זה של קביעות מקום לצורך ברכה זו.

ז) מה גם שלפי הגירסא בטור (שם סי' צ') ששרי לצורך מצוה, וכיוון שלהני שיטות ליכא מצוה על הישראל תו אסור לו לבטל ענין קביעות מקום לצורך ברכת כהנים.

ח) אכן, מה שיש לדון בזה בס"ד להני שיטות שכן יש מצוה על הישראל להתברך, א"כ שמא הוי צורך מצוה או עכ"פ צורך שנתיר לו לא להתפלל בקביעות מקומו, כדי שילך להתברך בברכת כהנים. ונראה שגם לפום הני שיטות דאיכא מצוה על הישראל להתברך – אעפ"כ אין לו להפסיד את הענין של קביעות מקום לצורך זה, והטעם, דהנה בעקר האי מצוה לישראל להתברך שכ' בס' חרדים הנ"ל שיש בזה מצוה, הנה בהפלאה בכתובות (שם) מבואר, היכן מצינו אצלו מצווה, אלא היות וע"י הישראלים הכהנים יכולים לקיים מצוותם של אמור להם, א"כ בהא גופא יש להם שייכות וחלק בהמצווה הגדולה הזו, ע"ש. נמצא, שיסוד המצוה של הישראל זה רק כעזר וכסיוע לכהן לקיים מצוותו, משא"כ הך דינא של קביעות מקום לתפילתו הוי מצוה עצמית בעצם צורת ומהות התפילה, וכמו שהארכנו בס"ד טובא בתשובה

בברכותיו של ה', דהטעם שהולך הוא מצד סיבה טובה ומוצדקת של הלכה בתפילה של קביעות מקום.

ד) אמנם לכאו' יש לשדות בזה נרגא, והוא עפ"י מה שראיתי בשו"ת בצל החכמה (חלק ד' סימן יט) שנשאל במי שהי' רגיל לילך להתפלל לביהכנ"ס שהי' רחוק מדירתו כמבואר במג"א (סי' צ' סקכ"ב) שאם יש ב' ביהכנ"ס בעיר מצוה לילך להרחוקה דשכר פסיעות יש, ועתה החליף דירתו ועבר לגור בקרבת אותו ביהכנ"ס שהי' עד עתה רחוק מביתו ורגיל להתפלל בו, אם מיום זה והלאה מצוה עליו לילך להתפלל בביהכנ"ס אחר שהוא רחוק מביתו של עתה, או דילמא ימשיך להתפלל באותו ביהכנ"ס שכבר קבע תפלתו בו בעת שהי' רחוק מדירתו אף שעתה הוא כבר קרוב אליו ויפסיד שכר פסיעות שהי' יכול להשתכר אילו הי' הולך מעתה להתפלל בביהכנ"ס האחר שהוא יותר רחוק מביתו, כי המעלה להתפלל בביהכנ"ס שקבוע לו לתפלה עדיפא.

ה) וע"ש שהשיב באריכות, ותו"ד: שמוטב שילך להתפלל לביהכנ"ס הרחוק מדירתו של עתה ולא יתפלל בביהכנ"ס שנעשה לו עתה קרוב ויפסיד על ידי כך שכר פסיעות, כי עדיפותא דרחוק דוחה מעלת תפלה במקום קבוע שיש לביהכנ"ס שהתפלל בו עד עתה לגבי דידי'. - עי' שו"ע אר"ח (סי' צ' סעי' י"ט), יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך וכו'. עכ"ל. ועדיפותא דרחוק שפיר נחשב צורך. עכ"ל. ומעתה יש לומר דהכי נמי בנידון דידן, כיון דרוצה לילך לקבל ברכת כהנים לא גרע משכר פסיעות שבנידון הבצל החכמה, וכשם שהתם אמרינן שזה עדיף על מעלת קביעות מקום, הכי נמי נימא לגבי ברכת כהנים שעדיף זה מאשר קביעות מקום.

ו) ברם נראה דלא דמי, והוא עפ"י מה שהביא שם הבצל החכמה (ס"ק י"ב) וז"ל:

היא אלא שקבעוהו חכמים בתפלה וכו', ע"ש. הרי שחידש לן שמעיקר הדין אין לברכת כהנים כלל שייכות לעצם התפילה, כי אם דהוי מצוה בפני עצמה, וכיוצא בשון הביאור הלכה (סימן קכח ד"ה בפחות מעשרה) וז"ל: בפחות מעשרה - שהוא ענין בפני עצמו אלא שקבעוהו חכמים בתפלה. עכ"ל. ועי' היטיב בשו"ת ציץ אליעזר (חלק כב סימן ו') כי ברכת כהנים איננו חלק מחזרת הש"ץ הי"ח, ע"ש. ונראה לענ"ד ראייה לזה מלשון הרמב"ם ז"ל בהלכות תפילה ונשיאת כפים בהקדמה וז"ל: הלכות תפלה וברכת כהנים. יש בכללן שתי מצות עשה, אחת לעבוד את ה' בכל יום בתפלה, שנייה לברך כהנים את ישראל בכל יום, עכ"ל. הרי שחילק רבינו לשני הלכות נפרדות וזה הלכה בפני עצמו של ברכת כהנים, רק חז"ל קבעוהו בתפילה.

(יא) מה מאד רבתה שמחתי שזכיתי לכווין לרבינו הגדול קדוש ישראל מרן בעל הלהורות נתן זיע"א בשו"ת להורות נתן חלק י"ב (סי' סק"ד, ואילך) שהאריך בכל זה ומייתי הראייה שהבאנו מהרמב"ם, וכן ראיתי למו"ח שליט"א בספרו מעדני יו"ט (ח"א סימנים י"ג, י"ד) שהאריך בזה. מעתה יש לומר, לא יתכן שבגלל מצוה של ברכת כהנים יפסיד את הקביעות מקום, כיון שדין קביעות מקום היא הלכה בעצם חלות התפילה, וכמו שהארכנו כבר, וחיוב זה הוי ביחד עם החיוב של תפילה, משא"כ ברכת כהנים יכול לילך לאחר התפילה כדי לשמוע ברכת כהנים במקום אחר, אפילו שאין זה באמצע תפילתו, באופן שאין חיוב דברכת כהנים דוחה דין זה של קביעות מקום, ובצירוף הסברות שכתבנו לעיל.

ידעתי שיש הרבה להאריך, אך כתבנו הכל בקיצור להמתיק שורש הדין.

למעכ"ת שליט"א, ונדפס ע"י מעכ"ת שליט"א בספרו גם אני אודך (תשובות סי' ח'), א"כ בוודאי אין לדחות מצוה שכל עיקרה לגרום לשני לקיים מצוה מאשר לקיים מצוה עצמית המוטלת עלי בעצם ובעיקר דין התפילה.

(ט) ועוד נראה, דהנה האי מצוה על ישראל לקבל הברכה של הכהנים, לא נמצאת בש"ס וברמב"ם ובשו"ע, ואילו האי דינא של קביעות מקום, זהו הלכה פסוקה בש"ס רמב"ם ושו"ע כמו שהארכנו טובא בתשובה למעכ"ת שליט"א, ונדפס ע"י מעכ"ת שליט"א בספרו גם אני אודך (תשובות סי' ח'), מעתה ודאי שהלכה שכתובה ברור בש"ס רמב"ם ושו"ע ללא חולק, עדיפא ממצוה שרק מבואר בדורות המאוחרים יותר, ובפרט שזה דבר השנוי במחלוקת, וכך קבלתי כמה פעמים ממו"ר קדוש ישראל מרן בעל שו"ת להורות נתן זיע"א שהלכה שכתובה ברור בש"ס רמב"ם ושו"ע ללא חולק, חשיבא ממצוה שרק מבואר בדורות המאוחרים יותר, ובפרט שזה דבר השנוי במחלוקת.

(י) וביותר יש לומר, דהנה ראיתי בשולחן ערוך הרב או"ח (סימן קכח סעיף א') וז"ל: מצות עשה מן התורה שיברכו הכהנים את ישראל בכל יום בנשיאת כפים שנאמר כה תברכו וגו' ולהלן הוא אומר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם. ומשנשאו כפיהם וברכו פעם אחת ביום יצאו ידי חובתן מן התורה וחכמים תקנו שישאו כפיהם בכל תפלה מן התפלות שביום (ו) שחרית ומוסף (דתענית) ונעילה ומנחה דתענית וגם במנחה של כל ימות השנה היה ראוי להיות בה נשיאת כפים אלא שמנעו משום חשש שכרות כמ"ש בסי' קכ"ט. ואין נשיאת כפים בפחות מעשרה שאם היו עשרה כשהתחיל הש"ץ י"ח ואח"כ יצאו מקצתן אף על פי שהוא גומר כל התפלה אין שם נשיאת כפים שמצות עשה בפני עצמה